

THEODOSIANI

LIBRI XVI

CVM CONSTITVTIONIBVS SIRMONDIANIS

ET

LEGES NOVELLAE AD THEODOSIANVM
PERTINENTES

CONSILIO ET AVCTORITATE ACADEMIAE LITTERARVM
REGIAE BORVSSICAE

EDIDERVNT

TH. MOMMSEN ET PAVLVS M. MEYER

ACCEDVNT TABVLAE SEX

VOLVMINIS I PARS POSTERIOR

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXV

THEODOSIANI

LIBRI XVI

CVM CONSTITVTIONIBVS SIRMONTIANIS

EDIDIT

ADSVMPTO APPARATV P. KRVEGERI

TH. MOMMSEN

VOLVMINIS I PARS POSTERIOR

TEXTVS CVM APPARATV

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS

MDCCCXV

CONSPECTVS PARTIS POSTERIORIS

	pag.
GESTA SENATVS ROMANI DE THEODOSIANO PVBLICANDO . . .	1
THEODOSIANI TITVLI	5
THEODOSIANI LIBRI XVI	27
CONSTITVTIONES SIRMONDIANAЕ	907

INDEX TITVLORVM.

- de abolitionibus IX, 37 BR IX, 27
de accusationibus et inscriptionibus IX, 1 BR IX, 1
de actionibus ad potentes translatis BR II, 13
de actionibus certo tempore finiendis IV, 14 BR IV, 12
de actoribus et procuratoribus et conductoribus rei privatae X, 4 BR X, 3
de administratione et periculo tutorum et curatorum III, 30 BR III, 19
de administratiunculis intra urbem I, 31
de adessoribus, domesticis et cancellariis I, 34 BR I 11
de advoco fisci X, 15 BR X, 7
de aediliciis actionibus BR III, 4
de agentibus in rebus VI, 27
[de agricolis et mancipiis dominicis vel fiscalibus sive rei privatae?] V, 16
de Alexandrinae plebis primatibus XIV, 27
de alimentis, quae inopes parentes de publico petere debent XI, 27
de annona et tributis XI, 1 BR XI, 1
de annonis civicis et pane gradili XIV, 17
de apostatis XVI, 7 BR XVI, 2
de appellationibus et poenis earum et consultationibus XI, 30 BR XI, 8
de aquaeductu XV, 2 BR XV, 2
de argenti pretio quod thesauris infertur XIII, 2
de auri publici prosecutoribus XII, 8
de auro coronario XII, 13
- de (bonis) clericorum et monachorum BR V, 3
de (bonis) decurionum BR V, 2
de bonis militum BR V, 4
de bonis proscritorum seu damnatorum IX, 42 BR IX, 32
de bonis quae filiis familias ex matrimonio adquiruntur VIII, 19 BR VIII, 10
de bonis vacantibus X, 8 BR X, 4
de burgariis VII, 14
- de Caesarianis X, 7
de calcis coctoribus urbis Romae et Constantinopolitanae XIV, 6
de calumniatoribus IX, 39 BR IX, 29
de campo Martio urbis Romae XIV, 14
de canone frumentario urbis Romae XIV, 15
de Carboniano edicto BR IV, 8
de castrensi omnium palatinorum peculio VI, 36
de castrensiis VI, 38
de censitoribus, peraeuatoribus et inspectoribus XIII, 11
de censu sive adscriptione XIII, 10 BR XIII, 2
de centonariis et dendroforis XIV, 8

- de centurionibus XII, 15
 de classicis X, 23
 de clericorum et monachorum BR V, 3
 de cognitoribus et procuratoribus BR II, 12
 de cohortalibus, principibus, corniculariis et primipilaribus VIII, 4
 de collegiatis XIV, 7 BR XIV, 1
 de comitibus consistorianis VI, 12
 de comitibus et archiatris sacri palatii VI, 16
 de comitibus et tribunis scholarum VI, 13
 de comitibus ordinis primi artium diversarum VI, 20
 de comitibus qui inlustribus agentibus adsident VI, 15
 de comitibus qui provincias regunt VI, 17
 de comitibus rei militaris VI, 14
 de comitibus vacantibus VI, 18
 de commeatu VII, 12
 de commissoria rescindenda BR III, 2
 de communi dividundo BR II, 25
 de concussionibus advocatorum sive apparitorum VIII, 10
 de conditis in publicis horreis XI, 14
 de conductoribus et hominibus domus Augustae X, 26
 de conlatione aeris XI, 21
 de conlatione donatarum vel relevatarum possessionum XI, 20
 de conlatione fundorum patrimonialium vel enfiteuticorum et rei privatae
     XI, 19
 de constitutionibus principum et edictis BR I, 1
 de consularibus et praesidibus VI, 19
 de consulibus, praefectis, magistris militum et patriciis VI, 6
 de contrahenda emptione BR III, 1
 de cretione vel bonorum possessione BR IV, 1
 de crimine peculatus IX, 28
 de curatoribus civitatum I, 30
 de curatoribus kalendarii et fideiussoribus eorum XII, 11
 de curiosis VI, 29
 de cursu publico, angariis et parangariis VIII, 5 BR VIII, 2
 de custodia reorum IX, 3 BR IX, 2
- de decanis VI, 33
 de decuriis urbis Romae XIV, 1
 de decurionibus XII, 1 BR XII, 1
 de decurionibus et silentiariis VI, 23
 de decurionum BR V, 2
 de defensoribus civitatum I, 29 BR I, 10
 de denuntiatione vel editione rescripti BR II, 4
 de desertoribus et occultatoribus eorum VII, 18
 [de dignitatibus?] VI, 1
 de dilationibus BR II, 7
 de dilationibus ex consensu XI, 33
 de discussoribus XI, 26 BR XI, 7
 de distrahendis pignoribus quae tributorum causa tenentur XI, 9
 de diversis officiis et apparitoribus et probatoriis eorum VIII, 7
 [de diversis praediis urbanis et rusticis templorum et civitatum et omni reditu
     civili?] V, 14
 de diversis rescriptis BR I, 2
 de dolo malo BR II, 15

de domesticis et protectoribus VI, 24
 de domibus ad rem privatam pertinentibus distrahendis vel praetoriis iudicum
 reservandis X, 2
 de dominio rei, quae poscitur vel consortibus ab eo, cui denuntiatum fuerit,
 nominandis BR II, 5
 de donationibus VIII, 12 BR VIII, 5
 de dotibus BR III, 13

de emendatione propinquorum IX, 13 BR IX, 10
 de emendatione servorum IX, 12 BR IX, 9
 de episcopali definitione I, 27
 de episcopis, ecclesiis et clericis XVI, 2 BR XVI, 1
 de equestri dignitate VI, 37
 de equis curulibus XV, 10
 de equorum conlatione XI, 17
 de erogatione militaris annonae VII, 4
 de erroribus advocatorum BR II, 11
 de exactionibus XI, 7 BR XI, 4
 de excoctione et translatione annonarum VII, 5
 de excusatione tutorum III, 31
 de excusationibus artificum XIII, 4
 de executoribus et exactionibus VIII, 8 BR VIII, 3
 de exhibendis vel transmittendis reis IX, 2
 de expensis ludorum XV, 9
 de expositis V, 9 BR V, 7
 de extraordinariis sive sordidis muneribus XI, 16 BR XI, 6

de fabricensibus X, 22
 de falsa moneta IX, 21 BR IX, 17
 de familiae herciscundae BR II, 24
 de famosis libellis IX, 34 BR IX, 24
 de feriis BR II, 8
 de fide catholica XVI, 1
 de fide et iure hastae X, 17 BR X, 9
 de fide iussoribus dotium BR III, 15
 de fide testium et instrumentorum XI, 39 BR XI, 14
 de filiis militarium apparitorum et veteranorum VII, 22
 de finium regundorum BR II, 26
 de fisci debitoribus X, 16 BR X, 8
 de fructibus et litis expensis IV, 18 BR IV, 16
 de frumento Alexandrino XIV, 26
 de frumento Karthaginiensi XIV, 25
 de frumento urbis Constantinopolitanae XIV, 16
 de fugitivis, colonis, inquilinis et servis V, 17 BR V, 9
 [de fundis patrimonialibus et saltuensibus et enfyteuticis et eorum conduc-
 toribus?] V, 12
 [de fundis rei privatae et saltibus divinae domus?] V, 13

de gladiatoribus XV, 12
 de grege dominico X, 6

de habitu, quo uti oportet intra urbem XIV, 10
 de haeticis XVI, 5
 de hereditatis petitione BR II, 22

- de his, quae administrantibus vel publicum officium gerentibus distracta sunt
 vel donata VIII, 15 BR VIII, 8
 de his, quae ex publica conlatione inlata sunt, non usurpandis XII, 9
 de his, qui ad ecclesias confugiunt IX, 45 BR IX, 34
 de his, qui ad statuas confugiunt IX, 44
 de his qui condicionem propriam reliquerunt XII, 19
 de his qui cum dispensatore contraxerunt X, 24
 de his qui latrones vel alii criminibus reos occultaverint IX, 29 BR IX, 22
 de his qui non a domino manumissi sunt BR IV, 9
 de his qui numero liberorum vel paupertate excusationem meruerint XII, 17
 de his qui per metum iudicis non appellaverunt XI, 34
 de his qui plebem audent contra publicam colligere disciplinam IX, 33
 BR IX, 23
 de his qui potentiorum nomina in lite praetendunt vel titulos praedii ad-
 figunt BR II, 14
 de his qui sanguinolentos emptos vel nutriendos acceperint V, 10 BR V, 8
 de his qui se deferunt X, 11
 de his qui super religione contendunt XVI, 4
 de his qui veniam aetatis impetrarunt BR II, 17
 de honorariis codicillis VI, 22
 de honoratorum vehiculis XIV, 12

 de imaginibus imperialibus XV, 4
 de immunitate concessa XI, 12
 de imp- *vide* de in-
 de incestis nuptiis BR III, 12
 de incorporatione X, 9
 de indictionibus XI, 5
 de indulgentiis criminum IX, 38 BR IX, 28
 de indulgentiis debitorum XI, 28
 de infirmandis his quae sub tyrannis aut barbaris gesta sunt XV, 14
 BR XV, 3
 de infirmandis poenis caelibatus et orbitatis VIII, 16
 de ingenuis qui tempore tyranni servierunt V, 8 BR V, 6
 de ingratas liberis VIII, 4 BR VIII, 7
 de inofficiosis donationibus BR II, 20
 de inofficiosis dotibus BR II, 21
 de inofficioso testamento BR II, 19
 de inponenda lucretivis descriptione XII, 4
 de inquilinis et colonis V, 18 BR V, 10
 de integri restitutione BR II, 16
 de irenarchis XII, 14
 de itinere muniendo XV, 3
 de iudaeis, caelicolis et Samaritanis XVI, 8 BR XVI, 3
 de iudiciis BR II, 18
 de iure fisci X, 1 BR X, 1
 de iure Italico urbis Constantinopolitanae XIV, 13
 de iure liberorum VIII, 17
 de iurisdictione et ubi quis convenire debeat BR II, 1

 de legatis et decretis legationum XII, 12
 ad legem Corneliam de falso IX, 19 BR IX, 15
 ad legem Corneliam de sicariis IX, 14 BR IX, 11
 ad legem Fabiam IX, 18 BR IX, 14

- ad legem Iuliam de adulteriis IX, 7 BR IX, 4
 ad legem Iuliam de ambitu IX, 26
 ad legem Iuliam de vi publica et privata IX, 10 BR IX, 7
 ad legem Iuliam maiestatis IX, 5
 ad legem Iuliam repetundarum IX, 27 BR IX, 21
 de legitimis hereditatibus BR V, 1
 de lenonibus XV, 8
 de liberali causa BR IV, 8
 de libertis et eorum liberis BR IV, 10
 de litigiis BR IV, 5
 de litorum et itinerum custodia VII, 16
 de locatione fundorum iuris emphyteutici et rei publicae et templorum X, 3
     BR X, 2
 de longa consuetudine V, 20 BR V, 12
 de longi temporis praescriptione IV, 11
 de lucris officiorum VIII, 9
 de lusoriis Danuvii VII, 17
 de lustrali conlatione XIII, 1 BR XIII, 1
- de magistris scriniorum VI, 11
 de maiuma XV, 6
 de maleficis et mathematicis et ceteris similibus IX, 16 BR IX, 13
 de mancipibus XII, 16
 de mancipibus thermarum urbis et subvectione lignorum XIV, 5
 de mandatis principum BR I, 3
 de manumissionibus in ecclesia BR IV, 7
 de maternis bonis et materni generis et cretione sublata VIII, 18 BR VIII, 9
 de medicis et professoribus XIII, 3
 de mendicantibus non invalidis XIV, 18
 de mensis oleariis XIV, 24
 de mensoribus VI, 34
 de metallis et metallariis X, 19 BR X, 11
 de metatis VII, 8
 de militari veste VII, 6
 de monachis XVI, 3
 de mulieribus quae se servis propriis iunxerunt VIII, 9 BR VIII, 6
 de murilegulis et gynaecariis et monetariis et bastagariis X, 20
- de naturalibus filiis et matribus eorum BR IV, 6
 de naufragiis XIII, 9
 de nautis Tiberinis XIV, 21
 de navibus non excusandis XIII, 7
 de naviculariis XIII, 5
     ne Christianum mancipium Iudaeus habeat XVI, 9 BR XVI, 4
     ne colonus inscio domino suum alienet peculium vel litem inferat civilem
     V, 19 BR V, 11
     ne comitibus et tribunis lavacra praestantur VII, 11
     ne conlatio per logografos celebretur XI, 4
     ne conlationis translatio postuletur XI, 22
     ne damna provincialibus infligantur XI, 11 BR XI, 5
     ne in sua causa quis iudicet BR II, 2
     ne operae a conlatoribus exigantur XI, 10
     ne pastoribus dentur filii nutriendi IX, 31

- ne praefectianus exactoris vel curiosi vel horreorum custodis fungatur officio XII, 10
 ne praeter crimen maiestatis servus dominum vel patronum libertus seu familiaris accuset IX, 6 BR IX, 8
 ne quid oneri publico inponatur XIII, 8
 ne quid publicae laetitiae nuntii ex descriptione vel ab invitis accipiant VIII, 11 BR VIII, 4
 ne quis in palatiis maneat VII, 10
 ne sanctum baptismum iteretur XVI, 6
 ne sine iussu principis certis iudicibus liceat confiscare IX, 41 BR IX, 31
 de Nili aggeribus non corrupendis IX, 32
 de numerariis, actuariis, scriniariis et exceptoribus VIII, 1
 de nuptiis BR III, 7
 de nuptiis gentilium BR III, 14

 de oblatione equorum VII, 23
 de oblatione votorum VII, 24
 de officio comitis Orientis I, 13
 de officio comitis rei privatae I, 11
 de officio comitis sacrarum largitionum I, 10
 de officio defensoris senatorum I, 28
 de officio iudicum civilium I, 20 BR I, 7
 de officio iudicum militarium I, 21 BR I, 8
 de officio iudicum omnium I, 22 BR I, 9
 de officio magistri militum I, 7
 de officio magistri officiorum I, 9
 de officio praefecti Augustalis I, 14
 de officio praefecti vigilum I, 18
 de officio praefecti urbis I, 6
 de officio praefectorum praetorio BR I, 5
 de officio proconsulis et legati I, 12
 de officio quaestoris I, 8
 de officio rationalis summarum et rei privatae I, 17
 de officio rectoris provinciae I, 16 BR I, 6
 de officio tribuni voluptatum I, 19
 de officio vicarii I, 15
 de omissa actionis impetratione BR II, 3
 [de omni agro deserto et quando steriles fertilibus inponuntur?] V, 15
 de operibus publicis XV, 1 BR XV, 1

 de pactis et transactionibus BR II, 9
 de paganis sacrificiis et templis XVI, 10
 de palatinis sacrarum largitionum et rerum privatarum VI, 30
 de parricidio IX, 15 BR IX, 12
 de pascuis VII, 7
 de patribus, qui filios distraxerunt BR III, 3
 de patrociniis vicorum XI, 24
 de patronis horreorum Portuensium XIV, 23
 de peculio BR II, 32
 de pecuniae sequestratione prohibita BR II, 28
 de perfectissimatus dignitate VI, 38
 de petitionibus et ultro datis et delatoribus X, 10 BR X, 5
 de petitoribus et desistentibus X, 13
 de pignoribus BR II, 30

- de pistoriis et catabolensibus XIV, 3
 de poenis IX, 40 BR IX, 30
 de ponderatoribus et auri inlatione XII, 7
 de possessione ab eo qui bis provocaverit transferenda XI, 38 BR XI, 13
 de postliminio V, 7 BR V, 5
 de postulando BR II, 10
 de praebendo salario XII, 2
 de praediis et mancipiis curialium sine decreto non alienandis XII, 3
 de praediis minorum sine decreto non alienandis III, 32
 de praediis naviculariorum XIII, 6
 de praediis senatorum VI, 3
 de praefectis praetorio sive urbis et magistris militum VI, 7
 de praepositis labarum VI, 25
 de praepositis sacri cubiculi VI, 8
 de praetoribus et quaestoribus VI, 4
 de pretio panis Ostiensis XIV, 19
 de pretio piscis XIV, 20
 de primiceriis I, 33
 de primicerio et notariis VI, 10
 de principibus agentum in rebus VI, 28
 de privati carceris custodia IX, 11 BR IX, 8
 de privilegiis apparitorum magisteriae potestatis VIII, 3
 de privilegiis corporatorum urbis Romae XIV, 2
 de privilegiis domus Augustae X, 25
 de privilegiis eorum, qui in sacro palatio militarunt VI, 35
 de procurato[ribus] gynaeceorum et metallorum I, 32
 de professoribus qui in urbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerint
     comitivam VI, 21
 de protostasia XI, 23
 de proximis, comitibus dispositionum ceterisque qui in sacris scriniis mili-
     tant VI, 26
 de publica comparatione XI, 15

 de quadrimestris brevibus XI, 25
 de quaestionibus IX, 35 BR IX, 25
 de quaestoribus, magistris officiorum, comite sacrarum largitionem et rerum
     privatarum VI, 9
     quemadmodum munera civilia iudicantur XII, 5
     qui a praebitione tironum et equorum excusentur XI, 18
     qui bonis ex lege Iulia cedere possunt IV, 20 BR IV, 18
     qui conductores rei privatae fideiussores exigi non debent X, 5
     qui petant BR III, 18
     quibus armorum usus interdictus est XV, 15
     quibus equorum usus concessus est aut denegatus IX, 30
     quibus militantibus ad urbem non liceat accedere XIV, 11
     quid probare debeant ad quamcumque militiam venientes VII, 2
 de quinquennii praescriptione IV, 15 BR IV, 13
     quis in gradu praeferatur VII, 3
     quod iussu BR II, 31
     quorum appellationes non recipiantur XI, 36 BR XI, 11
     quorum bonorum IV, 21 BR IV, 19

 de raptu vel matrimonio sanctimonialium virginum vel viduarum IX, 25
     BR IX, 20

- de thesauris X, 18 BR X, 10
- de tironibus VII, 13
- de tractoriis et stativis VIII, 6
  - tributa in ipsis speciebus inferri XI, 2
- de tutoribus et curatoribus creandis BR III, 17

- de vectigalibus et commissis IV, 13 BR IV, 11
- de venatione ferarum XV, 11
- de vestibis holoveris et auratis X, 21
- de veteranis VII, 20
  - victum civiliter agere criminaliter posse IX, 20 BR IX, 16
  - unde liberi BR IV, 2
  - unde vi IV, 22 BR IV, 20
- de usu sellarum XV, 13
- de usuris BR II, 33
- de usuris rei iudicatae IV, 19 BR IV, 17
  - ut dignitatum ordo servetur VI, 5 BR VI, 1
  - ut intra annum criminalis quaestio terminetur IX, 36 BR IX, 26
  - utrubi IV, 23 BR IV, 21